مسئولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

سعدی سلجوقی ۲۰۲۱/۰۴/۲۱

مطبوعات و روزنامه نگاری افغانستان در روند تاریخ

دومین بهار مطبوعات دهه
دموکراسی سال ۱۳۴۳هجری شمسی

قسمت چهاردهم
و آخرین

اقتباس از یاد داشتهای پدر مرحوم مستمند سلجوقی که عمرش بخدمت مطبوعات و فرهنگ کشور بسر رسید

۱۳۳ - افغان ولس :

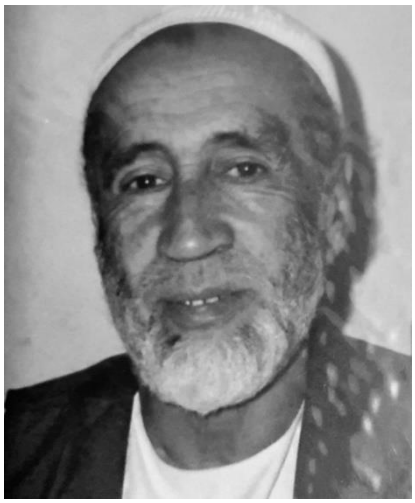

جریده افغان ولس به تاریخ نهم اسد سال ۱۳۴۸ خورشیدی در شهر کابل به صاحب امتیازی قیام الدین خادم و نگارنده گی مسافر صادق و اروم زی ،با کسب جواز نشراتی، آغاز به فعالیت کرد.
مقالات جریده عمدتاً بزبان پشتو و بیانگر مشکلات زیستی، معیشتی و فرهنگی مناطق جنوبی وشرقی کشور بوده تا بدین وسیله توجه دولت در زمینه رفع این مشکلات جلب شده بتواند.

۱۳٤ - اتحاد ملی :

جریده آزاد اتحاد ملی به تاریخ بیست و نهم اسد سال ۱۳۴۸ خورشیدی در شهر کابل به صاحب امتیازی و نگارنده گی عبدالحکیم مژده اجازه فعالیت دریافت کرد.
جریده یاد شده با نشر مقالات انتقادی خیلی تند سیاست های داخلی ، خارجی و برنامه های اقتصادی دولت را به باد انتقاد میگرفت از همین رو خوانندگان زیادی داشت و با مشکلات سانسور روبرو میشد.

۱۳۵ - ملت:

جریده آزاد ملت به تاریخ پنجم میزان سال ۱۳۵۰ خورشیدی در شهر کابل به صاحب امتیازی فدا محمد فدایی و نگارنده گی حبیب الله رفیع با دریافت مجوز نشراتی به فعالیت اغاز کرد.
این نشریه نیز انعکاس دهنده مشکلات و نیاز های مردم مناطق جنوب و شرق کشور بود و مقالات آن نیز عمدتاً به زبان پشتو نوشته میشد.

۱۳۶ - روزگار:

جریده آزاد روزگار به تاریخ هفتم میزان سال ۱۳۵۰ خورشیدی به صاحب امتیازی و نگارنده گی محمد یوسف فرند در شهر کابل بنا به اجازه نامه وزارت اطلاعات وکلتور آغاز به فعالیت کرد. جریده یاد شده خط مشی خاصی را تعقیب نمیکرد

۱۳۷ - افغان:

جریده آزاد افغان به تاریخ پانزدهم میزان سال ۱۳۵۰ خورشیدی در شهر کابل به صاحب امتیازی و نگارنده گی محمد حسن ولسمل بعد از کسب اجازه نامه وزارت اطلاعات و کلتور، تاسیس و به فعالیت شروع نمود.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

جریده یاد شده با وجویکه ازجراید آزاد زبان پشتو به شمار میرفت مقالاتی به زبان فارسی نیز در آن بنظر میخورد و از موفق ترین وپر خواننده ترین روز نامه های آزاد بود. محمد حسن ولسمل یکی از ورزیده ترین روزنامه نگاران کشور بود که در دوران جهاد و مقاومت بر علیه ارتش سرخ جریده بیرون مرزی مجاهد ولس را مدیریت میکرد

۱۳۸ - ندای حق:

جریده آزاد ندای حق به تاریخ بیست وچهارم میزان۱۳۵۰ خورشیدی در شهر کابل به صاحب امتیازی مولوی عبدالستار صدیقی و نگارنده گی غلام نبی زرمتی تاسیس و شامل خانواده مطبوعات آزاد کشور شد.
جریده ندای حق با نشر مقالات معلوماتی در مسایل شرعی وفقهی به روشنگری دینی میپرداخت همینطور تلاس زیادی در خرافه زدایی از دامن عقاید اسلامی مردم بخرچ میداد .از همینرو از طرف جناح های چپ به ترویج اسلام سیاسی متهم میشد.

۱۳۹ - افکار نو:

جریده آزاد افکار نو به تاریخ نهم عقرب سال ۱۳۵۰ خورشیدی در شهر کابل به صاحب امتیازی نورالله نورزاد و نگارنده گی ضیا حیدری بر اساس اجازه نامه وزارت اطلاعات وکلتورتاسیس و به فعالیت نشراتی نشراتی اغاز کرد.
این جریده نیز از نشرات بیطرف شناخته شده، مشی انتقادی از برنامه ها و عملکرد دولت را دنبال میکرد.

۱۴۰ - پیکار:

جریده آزاد پیکار به تاریخ بیست و پنجم قوس سال۱۳۵۰خورشیدی به صاحب امتیازی و نگارنده گی غلام محمد الماسک در شهرکابل مطابق اجازه نامه دست داشته تاسیس و به نشرات شروع نمود.
طوریکه از لقب نگارنده آن هویداست ، جریده یاد شده رویه انتقادی داشته خلا ها و عملکرد ادارات دولت را به شیوه خیلی ها تند مورد انتقاد قرار میداد.

۱۴۱ - شوخک :

جریده آزاد طنزی و انتقادی شوخک به تاریخ بیست و ششم قوس سال ۱۳۵۰ خورشیدی در شهرکایل به صاحب امتیازی عبدالغفار گداز و نگارنده گی عزیز مختار تاسیس و به فعالیت نشراتی اغاز کرد.
این جریده بعد از جریده ترجمان، دومین نشریه طنزی بود که در قالب شوخی و فکاهی، بخش های مختلف اداره دولت اعم از قوه اجرائیه قضا، عدلیه، قوه مقننه و مسئولین امنیتی را به باد انتقاد گرفته کمی و کاستی ها را برجسته میساخت.
جراید آزاد که طور فشرده و خلاصه هر یک آنها به معرفی گرفته شدند، در جریان دهه دموکراسی و بهار دوم مطبوعات وارد کارزار نشراتی و خانواده مطبوعات کشور شدند.
تعدادی از جراید یاد شده با گرایش های سیاسی حتی بحیث ارگان نشراتی جریانهای سیاسی وارد عرصه نشرات شدند ،عده ای از آنها ناشر اندیشه های افراطی نشنلستی و قوم گرایی، عده ای پیرواندیشه های اسلامی و عده ای هم بیطرفانه و بدون وابسته گی به کدام ایدیالوژی ، از آزادیهای مندرج قانون مّطبوعات به نحو احسن استفاده بردند. با تأسف آن عده جریانهای سیاسی که از بیرون تغذیه و رهبری میشدند از فضای دموکراسی نیم بند و نوپا استفاده نا معقول نموده بدون درنظر داشتت شرایط ذهنی و عینی جامعه سنتی عمومامسلمان مانند کسی که بخواهد بر خلاف جریان آب به شنا بپردارد، به تبلیغات مارکسیستی و نشر اندیشه های الحادی و مادی گرایانه وضدیت با باور های دینی مردم پرداختند که با عکس العمل شدید جامعه روبرو و در نهایت به سانسور و توقیف روبرو شدند .
مطبوعات آزاد و جراید خصوصی دهه دمو کراسی که از وقفه تقریباً ده سال دوباره احیا شده بود جنب وجوش وشور و هیجان خاصی را در محیط و فضای فرهنگ کشور ایجاد کرد.با کاهش موارد سانسور حتی نشرات دولتی نیز گاهگاه به نشر مقالات انتقادی می پرداختند اگر روزنامه ای سانسور یا توقیف میشد مسئولین نشراتی آن مثل گذشته ها بازداشت و زندانی نمی شدند کیفیت نشرات آزاد و دولتی روز تا روز به طرف بهبود پیش میرفت، فرهنگ روزنامه خوانی در ترویج بود فروشنده گان روزنامه ها و جراید حتی بین بسهای شهری نشرات را بمردم عرضه میکردند شاید بیاد عده ای از باشنده گان کابل مانده باشد که کودکان فروشنده روزنامه های آزاد در بین بسهای شهری و مناطق مزدحم شهر برای جلب نظر مشتری با صدای بلند فریاد میزدند که عکس و ماجرای مبدل شدن زنی به الاغ از اثر نافرمانی شوهر و مادر شوهرش در این شماره جریده درج است و عده ای کم سواد خوش باور برای خرید آن جریده هجوم میبردند. هرگوشه و کنار در بس شهری - ایستگاهها، رستورانها، مغازه ها ، شهروندان در حال مطالعه دیده میشدند و این نوید دهنده ای آینده ای بهتر و روشنتر برای مردم و مطبوعات در حال بالنده گی بود.
البته نقش مطبوعات دولتی را که حدود یکصد سال با حضور درصحنه زمینه را برای همچو تحولی مهیا ساخته بود، نمیشود نادیده انگاشت طی بیشتر از یک صده فعالیت مطبوعات دولتی شخصیتهای نامدار و فرهیخته گانی چون، محمود طرزی، صلاح الدین سلجوقی، عبدالحق بیتاب ، عبدلهادی داوی، سید قاسم رشتیا، علی احمد کهزاد، هاشم

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

میوند وال، گل پاچا الفت، عثمان صدقی، برهان الدین کشککی ،خلیل الله خلیلی، ابراهیم صفا، گویا اعتمادی، سرورجویا، صدیق الله رشتین، میر غلام محمد غبار،عبدالرحمن پژواک، همچون باغبانان باغستان ادب و مطبوعات با ابیاری دلسوزانه، نهال های پر باری را برای فرهنگ و
مطبوعات ما به ثمر رساندند که مطبوعات آزاد در بهار اول و دوم از دانش این دست پرورده گان استفاده اعظمی برد که بحیث نمونه میتوان از صباح الدین کشککی ، محمود حبیبی قیام الدین خادم، خالد روشان ، شفیع رهگذر، عبدالحق واله، عبدالروف بینوا، حبیب الله رفیع، عبدالروف فکری سلجوقی ،علی اصغر بشیر هروی ، محمود فارانی ، حسن ولسمل، حبیب نوابی، حبیب الرحمن جدیر، محمد علم غواص حمید مبارز، ابراهیم عباسی،قدیر تره کی، حضرت کوشان،عبدالله قانع هروی، منشی عبدالکریم احراری، رشید لطیفی، ناصر طهوری ،عبدالکریم مجاهد یاد کرد.
در پهلوی نارسایی ها و کمبود های مطبوعات آزاد دهه دموکراسی بزرگترین عیب ان تمرکز همه نشریه های آزاد در سطح پایتخت بود که این نقیصه بیشتر متوجه وزارت اطلاعات و کلتور میشود این وزارت میبائیست بخاطر حفظ توازن فرهنگی بین پایتخت و ولایات ناشران را مکلف به انتشار جراید ولایتی میساخت.
از انجائی که تاریخ پر از نشیب و کمتر فراز این سرزمین طوری رقم خورده که عمر دوره های فراز کوتاه بوده اند، این بار نیز بهارمطبوعات
و در مجموع فضای باز سیاسی دوام کافی نیافته قبل از رسیدن به مرحله قوام و پختگی لازم، دست استبداد بار دیگر اما این دفعه به نام جمهوریت از استین بیرون آمده بساط آزادی بیان،آزادی نشرات و فعالیتهای سیاسی را برچید.
اری کودتای بیست وششم سرطان ۱۳۵۲ اولین قدم بود برای تثبیت سیستم تک حزبی - تکروی ، استبداد -قلع و قمع روشنفکران ، دیگر اندیشان سیاسی، دانشمندان، ادبا، شخصیتهای متنفذ روحانی و قومی که ثبات نسبی جامعه بر انها استوار بود و در مجموع تصفیه و خالی ساختن جامعه ازغنیمت های علمی فرهنگی که نبود انها ضربه جبران نا پذیری به ثبات و امنیت کشور وارد ساخت.
تا اینجا سر گذشت مطبوعات کشور را از سال۱۲۴۶ خورشیدی الی کودتای بیست و شش سرطان ۱۳۵۲ خورشیدی که مدت زمان یکصد شش سال را در برمیگیرد طور فشرده نوشتم تا شاید کمکی بشود به آنهایی که خواهان کسب معلومات در مورد تکامل مطبوعات کشور در روند تاریخ میباشند بخصوص دانش آموزان ژورنالیزم وسایر محققین گران. انچه نوشتم بدون شک خالی از کمی و کاستی نخواهد بود و علت ان از دست رفتن آرشیف مکمل شخصی من است که نمونه های بیشتر نشریه های یاد شده شامل ان بودند .با مروری بر دفتر ثبت خاطرات یومی خودم و مراجعه به حافظه در حال ضعف یاداشت های پراکنده را جمعبندی کردم . پیرامون وضع مطبوعات طی سال های جمهوریت اول ،حاکمیت ستمگرانه خلق و پرچم ، دولت اسلامی مجاهدین دوره سیاه طالبان و دوره پسا طالبان ،نخواستم مطلبی بنویسم .نزدیک بودن بُعد زمانی و اگاهی نسل موجود از این برهه زمان و نوشته های زیاد نویسنده گان و آگاهان در زمینه ، دلیل بر ان میشود که باید از تکرار نویسی این تحولات پرهیز کرد.
و ما توفیقی الا با لله
علیه توکلت و الیه انیب
خاتمه.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ